Opgesteld door: Lisanne Bos (antwoordspecialist) en Sandra Beekhoven (kennismakelaar)
Vraagsteller: docent mbo
Referentie: Kennisrotonde. (2020). *Is er een plafond aan het leervermogen van sommige volwassenen, waardoor ze het vereiste niveau voor de startkwalificatie niet kunnen behalen? Hoe kan dit betrouwbaar worden vastgesteld?* (KR.936). Den Haag: Kennisrotonde.

13 juli 2020

Vraag

Is er een plafond aan het leervermogen van sommige volwassenen, waardoor ze het vereiste niveau voor de startkwalificatie niet kunnen behalen? Hoe kan dit betrouwbaar worden vastgesteld?

Kort antwoord

Onderzoeksliteratuur maakt niet duidelijk of er een plafond is aan het leervermogen van sommige volwassenen. Wel is bekend dat er verschillende factoren van invloed zijn op het leren van de basisvaardigheden die horen bij de startkwalificatie (taal en rekenen op niveau 2F – vergelijkbaar met vmbo of mbo 1, 2 of 3) door volwassen cursisten. Vooruitgang in basisvaardigheden wordt beïnvloed door het startniveau van de leerder, het aantal lesuren en de inzet van formatieve toetsing. Wanneer het niet meer zinvol is een cursus te blijven volgen als de vooruitgang stagneert is momenteel niet betrouwbaar vast te stellen.

Toelichting antwoord

Er is weinig empirisch onderzoek naar de effectiviteit van onderwijs aan laaggeletterde volwassenen. Hierdoor is het op basis van de gevonden literatuur niet duidelijk of er een plafond is aan het leervermogen. Iedere volwassene kan zich zijn hele leven lang blijven ontwikkelen, volgens een bepaalde leercurve. Maar het is onduidelijk in hoeverre de leercurve dusdanig afvlakt dat sommige volwassenen het vereiste niveau van een startkwalificatie niet kunnen behalen.

De meeste mensen halen een startkwalificatie voor hun 18e levensjaar, in de periode dat ze voltijds naar school gaan. Het leren van basisvaardigheden (taal- en rekenvaardigheden op het niveau van een startkwalificatie) binnen de volwasseneducatie is geen simpel voorspelbaar proces waarbij elk uur extra onderwijs zorgt voor een specifiek meetbare vooruitgang in de vaardigheden (Comings et al., 2003).

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL

Of er een leerplafond is bij het leren van basisvaardigheden is onduidelijk maar een toename in de basisvaardigheden bij volwassen cursisten wordt beïnvloed door verschillende aspecten en deze worden hieronder verder uitgewerkt.

Vooruitgang basisvaardigheden

De vooruitgang in basisvaardigheden wordt beïnvloed door: het startniveau van de leerder, het aantal contacturen en de manier van toetsing. De mate van vooruitgang kan beperkt zijn maar dat betekent niet perse dat er geen enkele vooruitgang meer kan plaatsvinden.

1. Startniveau van de leerder

Uit onderzoeksliteratuur is bekend dat zowel algemene als specifieke kennis en vaardigheden worden beïnvloed door een toename of afname van taal- en rekenvaardigheden (Houtkoop et al., 2012). Een afname van deze basisvaardigheden kan bijvoorbeeld komen door het ouder worden (Steehouder, 2013) of als mensen de basisvaardigheden onvoldoende gebruiken (Houtkoop et al., 2012). Dit kan voor mensen een aanleiding zijn om hun basisvaardigheden te versterken. Anderen hebben het voortgezet onderwijs voortijdig verlaten en hebben daarom hun basisvaardigheden minder ontwikkeld. De achtergrond van deelnemers heeft invloed op de te verwachten resultaten. Iemand die slechts een paar jaar onderwijs heeft genoten heeft een dermate grote achterstand dat veel tijd nodig is om alsnog op het niveau van een schooldiploma te komen. Iemand die in het examenjaar stopte met school heeft minder tijd nodig (Bos et al., 2000).
Uit verschillende Nederlands evaluatieonderzoeken naar taaltrajecten voor volwassenen blijkt dat volwassenen met een lagere taalvaardigheid meer vooruitgang boekten dan volwassenen die met een hogere taalvaardigheid startten (De Greef et al., 2018; Karssen et al., 2020).

2. Aantal contacturen

De relatie tussen het aantal benodigde contacturen en vooruitgang in de basisvaardigheden wordt door verschillende studies bewezen. Het is goed om hierbij in gedachte te houden dat het aantal uren dat een cursus duurt een fractie betreft van het aantal uren waarin jonge leerlingen in een ‘gewone’ onderwijssituatie basisvaardigheden leren. Uit onderzoek in de Verenigde Staten waarin volwassen deelnemers aan verschillende soorten cursussen werden vergeleken (Bos et al., 2000) blijkt dat er bij een intensieve cursus van meer dan 20 uur per week een positief effect is van het aantal uren dat cursisten meedoen. Boven de drempel van 20 uur per week helpt het dus om nog meer uur les te volgen.

Andere onderzoeken kijken naar het aantal uren cursus per jaar. In de review van Comings (2007) worden diverse resultaten van onderzoeken genoemd naar het benodigde aantal uren per jaar, variërend van 100 tot 150 uur. Zo vinden Comings en collega’s (2000; aangehaald in Comings, 2007) dat na 150 uur instructie aan volwassenen 75 procent van de deelnemers één of meer niveaus hoger scoorden op leesbegrip dan dat ze eerder deden. Comings concludeert dat bij minimaal 100 uur instructie per jaar de meerderheid van de volwassen leerders waarschijnlijk een

vooruitgang in basisvaardigheden zullen laten zien. Steehouder (2003) geeft echter aan dat het aantal uren dat nodig is in de Nederlandse context niet duidelijk is omdat er geen gegevens over zijn.

3. Inzet formatief toetsen

Toetsen draagt het meeste bij aan leerprestaties en leerwinst als de nadruk ligt op formatief toetsen (in tegenstelling tot summatief toetsen), bleek al eerder uit diverse Kennisrotonde antwoorden over formatief toetsen. Formatieve beoordelingen leveren volgens de literatuurstudie van Windisch (2016) ook in de volwasseneducatie een bijdrage aan de leerwinst. Zo bleek uit een OESO-review van 99 studies dat volwassen leerders zich door het ontvangen van feedback en formatief toetsen meer betrokken voelen bij de cursus waardoor ze langer zullen deelnemen aan cursussen en het vaardigheidsniveau zal toenemen (Derrick & Ecclestone, 2008).

Geraadpleegde bronnen

Bos, J. M., S. Scrivener, J. Snipes, & G. Hamilton (2002). *Improving Basic Skills: The Effects of Adult Education in Welfare-to-Work Programs.* Washington, DC: U.S. Department of Education.

Comings, J. (2007). Persistence: Helping adult education students reach their goals. *Review of adult learning and literacy*, *7*(2), 23-46.

Comings, J., Cuban, S., Bos, J. M., & Porter, K. E. (2003). *"As Long As It Takes": Responding to the Challenges of Adult Student Persistence in Library Literacy Programs*. New York/Oakland: MDRC.

Derrick, J. & Ecclestone, K. (2008). 'English-language Literature Review', in *Teaching, Learning and Assessment for Adults: Improving Foundation Skills*, OECD Publishing.

De Greef, M., Segers, M., & Ipektzidou, E. (2018). *Eindevaluatie Landelijke implementatie taaltrajecten Taal voor het Leven door Stichting Lezen en Schrijven op het gebied van sociale inclusie en leesvaardigheid.* Maastricht: Maastricht University.

Houtkoop, W. A., Allen, J. P., Buisman, M., Fouarge, D., & Van der Velden, R. K. W. (2012). *Kernvaardigheden in Nederland. Resultaten van de Adult Literacy and Life Skills Survey (ALL).* s-Hertogenbosch: ECBO: Expertisecentrum Beroepsonderwijs.

Karssen, M., Lourens, J., & Buisman, M. (2020). *Evaluatie van het programma Taal voor het Leven 2018-2020*. Amsterdam: Kohnstamm Instituut.

Steehouder, P. (2013). *Wat maakt leren van laaggeletterde volwassenen effectief en hoe kunnen leereffecten gemeten worden? Resultaten van een literatuuronderzoek*. Den Bosch: Cinop.

Windisch, H. C. (2016). How to motivate adults with low literacy and numeracy skills to engage and persist in learning: A literature review of policy interventions. *International Review of Education*, *62*(3), 279-297.

Meer weten?

Kennisrotonde. (2020). *Welke interventies van docenten NT2 kunnen anderstaligen stimuleren en motiveren om buiten de les en buiten de school aan hun taalontwikkeling te werken?* (KR.744). Den Haag: Kennisrotonde.

Onderwijssector

Volwasseneducatie

Trefwoorden

Leervermogen – leven lang leren – volwasseneducatie – startkwalificatie

LAAN VAN NIEUW OOST INDIË 300 2593 CE DEN HAAG
POSTADRES POSTBUS 93461 2509 AL DEN HAAG
T 070 349 44 58 W WWW.KENNISROTONDE.NL